

Museum in de kijker

Archief in de kijker: Sabena - Air Nostalgie FotoMuseum Provincie Antwerpen

Els Veraverbeke

Sabena was ooit een van de grote iconen van België. Wereldwijd stond Sabena bekend als een grootse vliegtuigmaatschappij. Vliegen met Sabena betekende kwaliteit, veiligheid en excellente service. De maatschappij onderstreepte dit ook in haar reclame en promotiecampagnes. Bij het faillissement op 7 november 2001 kwam er een einde aan één van België's meest prestigieuze en bekendste bedrijven.

Gelukkig werd steeds veel aandacht geschonken aan het archief van Sabena, zodat de roemrijke geschiedenis van de Belgische luchtvaartmaatschappij bewaard bleef. Ook in de turbulente periodes en zeker bij het faillissement werd het belang van het archief onderstreept. De maatschappij zelf hield nauwkeurig documentatie, promotiemateriaal, foto's en archiefmateriaal bij. Jarenlang werkten fotografen in dienst van Sabena om de eigen geschiedenis in beeld te brengen. Vandaag vormt dit archief een schitterende getuige van het verhaal van Sabena. Het archief vormt ook de basis van een schitterende tentoonstelling en bijhorende publicatie 'Sabena - Air Nostalgie'.

Op de tentoonstelling wordt Sabena bijzonder veelzijdig belicht. De technische evolutie van de vliegtuigen, de huisstijl, bekende of bijzondere gasten, comfort aan boord, affiches, promotiemateriaal, de airhostess en de piloot, allerlei facetten komen aan bod. De tentoonstelling gaat duidelijk over meer dan vliegen en vliegtuigen alleen. Ze toont het 'leven zoals het was' bij Sabena, waarbij personeel en passagiers centraal staan; een verhaal over de mensen die Sabena maakten tot het icoon dat het is geworden.

Voor velen is piloot of airhostess worden een kinderdroom. Op de geëxposeerde foto's is duidelijk de evolutie en de veelzijdigheid van deze beroepen te zien. Het strakke, stijlvolle imago van de piloot wordt onderstreept door het uniform en de beelden in de cockpit. De airhostesses vormden het gezicht van de maatschappij. Er werd veel belang gehecht aan hun uitstraling en zij waren vaak te bewonderen in promotiefilmpjes, affiches en reclame-materiaal. Enkele hostesses bepaalden jarenlang het beeld van het beroep, zoals Jacqueline Geirnaert, die in de jaren zestig vaak in beeld kwam en het geliefde model was van Sabena-ontwerpers. Het uniform van de hostesses

evolueerde mee met het modebeeld en vaak werden grote couturiers aangesproken om het uniform te ontwerpen. Zo werden de laatste Sabena-uniformen ontworpen door Olivier Strelli. Het waren ook de hostesses die bijzondere gasten begeleidden, waaronder heel wat wereldsterren: Maria Callas, Jayne Mansfield, het nationale voetbal-elftal, zelfs de Sint vloog met Sabena. Opmerkelijke passagiers waren de UM's, Unaccompanied Minors. Dat waren kinderen die alleen reisden en extra aandacht en zorg kregen. Zeker in de jaren vijftig reisden heel wat Belgische kinderen alleen tussen België en Congo, waar hun ouders verbleven. De zorg voor deze kinderen werd opgevoerd in heel wat reclamebeelden van de luchtvaartmaatschappij. Uit de affiches blijkt duidelijk de imagebuilding van Sabena, waarbij zorg, veiligheid en kwaliteit centraal staan, gepersonaliseerd in de airhostess.

Sabena speelde een belangrijke rol in de contacten met de Belgische kolonie Congo. Er werd een indrukwekkend netwerk met vluchten naar Congo uitgebouwd, met Brussel-Leopoldstad als de koninginnenlijn van Sabena. De vluchten naar Congo waren cruciaal voor Sabena en na de onafhankelijkheid werd het netwerk uitgebreid tot het hele Afrikaanse continent. In sommige landen was Sabena de enige maatschappij die een rechtstreekse vlucht naar Europa organiseerde.

Als Belgische trots had Sabena een hechte band met het koningshuis. Veel foto's getuigen van de vele vluchten die koning Leopold en prinses Liliane, koning Boudewijn en koningin Fabiola of prins Albert en prinses Paola maakten met Sabena-vliegtuigen. Koning Albert I was een belangrijk figuur bij de uitbouw van de burgerluchtvaart in België en steunde op die manier de oprichting van Sabena. Ook vele buitenlandse vorsten maakten gebruik van Sabena-vliegtuigen voor hun reizen. Vooral uit de foto's met koning Boudewijn blijkt een grote liefde tussen vorst en Sabena. Voor het bezoek van Boudewijn en Fabiola aan China begin jaren tachtig werd zelfs een Jumbo 747 omgebouwd, zodat het koninklijke paar er voor de lange vlucht over een bed beschikte.

Aan comfort werd heel wat aandacht besteed. Schitterende foto's tonen de enorme evolutie in zetels, waarbij zelfs creatieve kinderbedjes werden geïnstalleerd. Meest in het oog springend zijn de foto's over de keukens aan boord. Sabena beschouwde het als een erezaak de passagiers een lekkere maaltijd en drank te serveren. In 1948 werden heuse keukens geïnstalleerd in de vliegtuigen, waarbij een kok aan boord de voorbereide schotels à la minute afwerkte. Voorheen was het een geïmproviseerde keuken, waarbij een broodje ham of kaas de norm was. Sinds de jaren zestig werden alle maaltijden vooraf klaar-

gemaakt, diepgevroren aan boord gebracht en in de galley opgewarmd door het cabinepersoneel.

De foto's van het koningshuis tonen meteen ook de rol van Sabena bij belangrijke historische momenten. Bij vele belangrijke staatsbezoeken verzorgde Sabena de reis. Sabena verzorgde op vraag van de Belgische regering ook een luchtbrug bij de crisis rond de Congolese onafhankelijkheid om Belgen snel in veiligheid te brengen. Veel bekende gasten bezochten de Expo 58 per Sabena-helicopter (S-58, beter bekend als de banaan), waar een aparte landingsplaats was voorzien op de helihavenlaan.

Sabena genoot de reputatie één van de veiligste luchtvaartmaatschappijen ter wereld te zijn. Deze reputatie stoelde vooral op de scholing en training van het personeel van Sabena en Sabena Technics. Foto's getuigen van ongevallen uit het prille bestaan van Sabena, toen ook de techniek vaak te wensen overliet. De zwartste dag uit de Sabena-geschiedenis is 15 februari 1961. Toen verongelukte een Boeing 707 in Berg bij Kampenhout, een verschrikkelijke crash waarbij 73 mensen om het leven kwamen. Dit ongeval wordt in het boek en op de tentoonstelling heel sereen gebracht, zonder te vervallen in sensatie. Meteen wordt ook benadrukt dat het de grote verdienste is van Sabena dat het laatste dodelijk ongeval uit 1961 dateert.

Sabena staat duidelijk voor meer dan alleen de vliegtuigreizen van toerist of zakenman. Sabena is een begrip. Dat blijkt zeker uit de tentoonstelling en het boek. Alle documenten die bewaard zijn rond Sabena, zijn duidelijk meer dan mooie foto's, affiches of leuke gadgets. De auteurs van het boek onderstrepen dat het archief van Sabena van belang is voor de hele Belgische samenleving. De prachtige en interessante foto's kunnen dat alleen beamen.

Sabena - Air Nostalgie - Tot 8 januari 2006
FotoMuseum Provincie Antwerpen
Waalse Kaai 47
2000 Antwerpen
www.fotomuseum.be

DECRAENE, Steven, DENRUYTER, Peter, SCIOT, Geert, Sabena.
Air Nostalgie. Leuven, Van Halewyck, 2002. Publicatie met unieke foto's uit het archief van Sabena.